

שוק העבודה בישראל 2024: בצל המלחמה

מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל נוסד ב-1982 ביוזמתם של הרברט מ' סינגר, הנרי טאוב וארגון הג'וינט האמריקאי. המרכז ממומן באמצעות קרן צמיתה שהוקמה על ידי קרן הנרי ומרלין טאוב, קרן הרברט ונל סינגר, ג'יין וג'ון קולמן, קרן משפחת קולקר-סקסון-הלווק, קרן משפחת מילטון א' ורוזלין ז' וולף וארגון הג'וינט האמריקאי. המרכז מקבל גם תמיכה שנתית נדיבה מתורמים פרטיים, מקרנות ומפדרציות יהודיות.

מרכז טאוב הוא מכון מחקר על-מפלגתי ובלתי תלוי העורך מחקרים איכותיים בנושאי חברה וכלכלה בישראל. המרכז מציג בפני מקבלי ההחלטות המובילים ובפני כלל הציבור בישראל תמונה רחבה המשלבת בין הממדים החברתיים והכלכליים בהתוויית מדיניות ציבורית. הצוות המקצועי של המרכז וצוותי המדיניות הבין-תחומיים, הכוללים חוקרים וחוקרות בולטים בתחומם באקדמיה ומומחים ומומחיות מובילים בתחומי המדיניות, עורכים מחקרים מבוססי נתונים בנושאים חברתיים-כלכליים מרכזיים שעל סדר היום במדינה. המרכז מציג ניתוחים אסטרטגיים לטווח ארוך וחלופות מדיניות בפני הציבור ובפני מקבלי ההחלטות על ידי כתבות בתקשורת, תוכנית פרסומים פעילה, כנסים ופעילויות אחרות בישראל ובחו"ל.

הפרסומים של מרכז טאוב הם על דעתם ועל אחריותם של מחבריהם בלבד. אין בהם כדי לחייב את המרכז, את חבר הנאמנים שלו, את עובדיו האחרים ואת התומכים בפעולותיו.

אנא צטטו מחקר זה כך:

Debowy, M., Epstein, G. S., & Weiss, A. (2024). The Labor Market in Israel in 2024 in the Shadow of War. Taub Center for Social Policy Studies in Israel.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14568425>

כתובת המרכז: רחוב האר"י 15, ירושלים

טלפון: 02-567-1818

פקס: 02-567-1919

דואר אלקטרוני: info@taubcenter.org.il

אתר אינטרנט: www.taubcenter.org.il

שוק העבודה בישראל 2024: בצל המלחמה

מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס

מבוא

עם פרוץ המלחמה עבר המשק הישראלי זעזוע ועימו גם שוק העבודה. רבבות עובדות ועובדים נותקו מתעסוקתם עקב פינוי של חבלי ארץ שלמים, גיוס רחב היקף למילואים ושאר נזקי המלחמה. ערב המלחמה היה שוק העבודה הישראלי הדוק (דבאוי ואחרים, 2023). לאחר תקופה של אבטלה מוגברת בשלב הראשון של המלחמה התייצבו שיעורי האבטלה ברמה גבוהה במקצת מרמתם ערב המלחמה. במהלך המלחמה ירד ממוצע שעות העבודה השבועיות של העובדים הישראליים, ושכרם החודשי של השכירים במרבית הענפים חזר למגמת עלייה. עם זאת ייתכן ששיווי המשקל הנוכחי הוא שברירי, והמשך היציבות הנוכחית תלוי במצב האסטרטגי ובמדיניות הממשלה. כמו כן, תושבי יישובים מפונים ועובדים המגויסים למילואים סובלים מסיכונים נוספים ומתמשכים המאיימים לפגוע בתעסוקתם בטווח הקצר והארוך.

במאמר זה נסקור את מצבו של שוק העבודה לאחר למעלה משנה של מלחמה, ונדון בהשפעותיה של המלחמה – הממומשות והפוטנציאליות – על שוק העבודה בישראל ועל תעסוקתם של עובדים שונים. תחילה נציג את נתוני האבטלה והשכר המצרפיים והמגמות בהם ביחס לשנים הקודמות ולמצב במדינות אחרות. לאחר מכן נציג מגמות בתעסוקה לפי ענפים כלכליים, נידרש לשאלת הירידה בשעות העבודה ונתמקד בהבדלים בתעסוקה בחתך דמוגרפי וגיאוגרפי. בהמשך נדון בסוגיות נוספות הנוגעות למלחמה ולשוק העבודה, ובפרט בעובדות ועובדים שפוננו מיישוביהם או גויסו למילואים. לבסוף נדון בהשפעות של המגמות הנוכחיות ונציג תחזיות לגבי עתידו של שוק העבודה הישראלי.

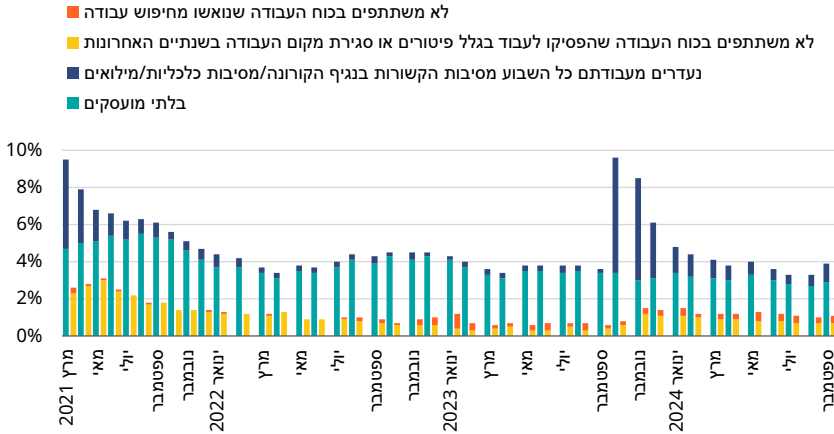
* מיכאל דבאוי, חוקר במרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל ודוקטורנט במחלקה לכלכלה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב; פרופ' גיל אפשטיין, חוקר ראשי במרכז טאוב והמחלקה לכלכלה באוניברסיטת בר-אילן; פרופ' אבי וייס, נשיא מרכז טאוב והמחלקה לכלכלה באוניברסיטת בר-אילן.

אבטלה, תעסוקה ושכר

תרשים 1 מציג את האבטלה ומרכיביה מאז שלהי תקופת הקורונה באביב 2021. במהלך משבר הקורונה הורחבה הגדרת האבטלה כך שמניין המובטלים יכולול גם עובדים שיצאו לחל"ת (או נעדרו מעבודתם מסיבה אחרת הקשורה בקורונה) ואנשים שיצאו מכוח העבודה עקב הקורונה. קטגוריות אלו הורחבו בסיום המשבר וכללו עובדים שנעדרו מעבודתם מסיבות כלכליות או יצאו מכוח העבודה בגלל פיטורים או סגירת מקום העבודה בשנתיים האחרונות. עם פרוץ המלחמה עודכנה שוב ההגדרה כך שגם עובדים הנעדרים זמנית עקב שירות מילואים ייכללו בשיעור האבטלה הרחב.

בחודשים ינואר-ספטמבר 2023 עמד שיעור האבטלה הצר על 3.5% בממוצע, והשיעורים במרכיבי שיעור האבטלה הרחב היו זניחים - כל אחד מהם עמד בממוצע על פחות ממחצית נקודת האחוז. עם פרוץ המלחמה זינק שיעור האבטלה הרחב בכמעט 6 נקודות אחוז ובאוקטובר 2023 הגיע סך המובטלים והנעדרים זמנית מעבודתם ל-9.6%, שיעור שלא נראה מאז מרץ 2021. שיעור הנעדרים זמנית מעבודתם נותר גבוה בשלב הראשון של המלחמה עקב הגיוס הנרחב למילואים (מגויסים למילואים היו יותר ממחצית הגברים הנעדרים זמנית בדצמבר), אך הצטמצם משמעותית כבר בתחילת השנה. עם זאת, שיעור הלא-משתתפים שהתייאשו מחיפוש עבודה או הפסיקו לעבוד בגלל פיטורים או סגירת מקום העבודה בשנתיים האחרונות גדל ביחס לשנה הקודמת, ובחודשים ינואר-ספטמבר 2024 עמד על 1.2% בממוצע (לעומת 0.7% בתקופה המקבילה אשתקד). במקביל, שיעור האבטלה הצר ירד ועמד באותם חודשים על כ-3% בממוצע (כחצי נקודת אחוז פחות מהתקופה המקבילה אשתקד).

תרשים 1. שיעור הבלתי מועסקים

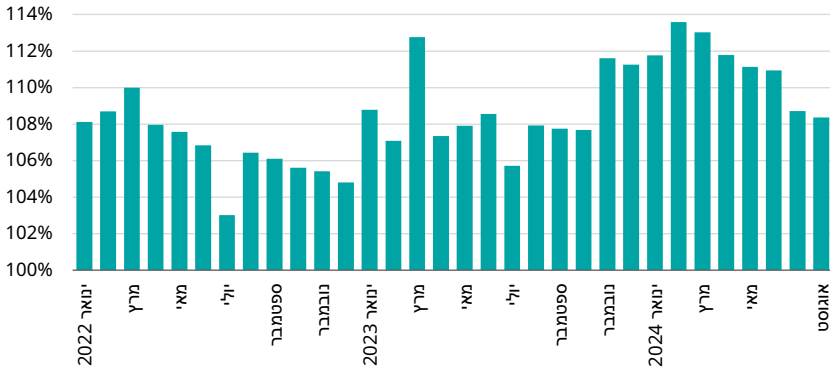

הערה: השיעורים המוצגים הם ביחס לשתי אוכלוסיות שונות. העמודות החלקות מציגות את השיעור מתוך האוכלוסייה המשתתפת בכוח העבודה, והעמודות המקווקוות מציגות את השיעור מתוך האוכלוסייה שאינה משתתפת בכוח העבודה.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

שיעור האבטלה הנמוך בישראל לאו דווקא מיתרגם לשיעור תעסוקה גבוה במונחים בין-לאומיים (תרשים 2); שיעור התעסוקה של בני 15-64 בישראל דומה לממוצע במדינות המפותחות. הדבר נובע מכמה סיבות, בהן הבדלים דמוגרפיים (שיעור גבוה במיוחד של אוכלוסייה צעירה, העובדת בשיעורים נמוכים יותר) ופערים מגזריים וגיאוגרפיים (ראו בהמשך). ישראל בולטת לטובה בתעסוקת נשים בגילי העבודה, ובולטת לרעה בתעסוקת גברים (בין השאר עקב פערים מגזריים), כך שפער התעסוקה המגדרי בגילים 15-64 בישראל הוא חמישית מהממוצע במדינות ה-OECD, ועומד על פחות מ-3 נקודות האחוז

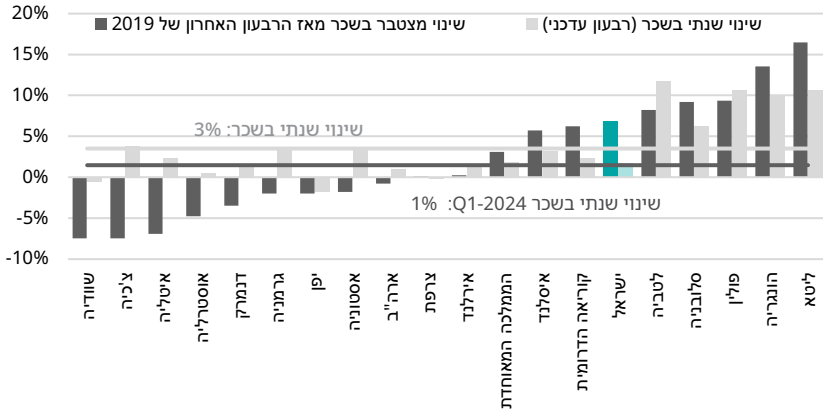
תרשים 3. השכר הממוצע למשרת שכיר במשק ביחס לחודש המקביל ב-2019 במחירים קבועים

הערה: כולל שכירים הנעדרים זמנית ממקום עבודתם.
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הל"ס

הישיג השכר בישראל בשנה האחרונה, מעודדים ככל שיהיו ביחס לשנים הקודמות, אינם יוצאי דופן בהשוואה למדינות מפותחות אחרות. תרשים 4 מציג את השינוי בשכר השעתי הריאלי במדינות ה-OECD בשנים האחרונות, ובו לכל מדינה שתי עמודות – האחת מציגה את השינוי המצרפי בין הרבעון האחרון של 2019 לבין סוף 2023 או תחילת 2024 והאחרת מציגה את השינוי השנתי בין סוף 2023 או תחילת 2024 לתקופה המקבילה בשנה הקודמת. ניכר כי בשנה האחרונה גידול השכר בישראל היה כמחצית מהממוצע במדינות ה-OECD, אם כי הגידול המצרפי מאז תחילת משבר הקורונה היה כמעט פי חמישה מהממוצע. ממצא זה רומז כי בעוד ישראל התבלטה בעליות שכר יוצאות דופן ביחס למדינות אחרות במהלך משבר הקורונה והשיקום ממנו, התמתנות עליית השכר במדינה בשנתיים האחרונות אפשרה למדינות מפותחות אחרות לצמצם את הפער, אם כי מעטות המדינות שהשיגו את ישראל בהיבט זה.

תרשים 4. שיעור השינוי בשכר השעתי הריאלי, מדינות OECD נבחרות, 2024/2023 ו-2024/2019

הערות: הקווים האופקיים מייצגים את שיעורי השינוי הממוצעים במדינות ה-OECD. בכל המדינות למעט ישראל, קוריאה הדרומית והממלכה המאוחדת ההרכב הענפי של כוח העבודה הוחזק קבוע ברמת שנת הבסיס בחישוב השינויים. אחוזי השינוי המוצגים עבור ארה"ב ואוסטרליה חושבו לאחר פיקוח על משתני רקע. נתוני השכר עבור ארה"ב, קוריאה הדרומית ויפן אינם כוללים את עובדי המגזר הציבורי. נתוני השכר עבור ישראל מתייחסים לשכר שכירים בלבד.

הרבעון העדכני הוא 2023-Q3 עבור ישראל; 2023-Q4 עבור יפן וקוריאה הדרומית; 2024-Q1 עבור כל שאר המדינות. השינוי השנתי בשכר הוא השינוי בשכר בין אותו רבעון לרבעון המקביל בשנה הקודמת.

מקור: מיכאל דבאי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: OECD

במבט על ניתן אפוא לומר בזהירות כי לאחר הזעזוע שחל עם פרוץ המלחמה, שוק העבודה הישראלי התייצב נוכח שגרת המלחמה, וביחס לשנה הקודמת עלו במעט שיעור האבטלה ושיעור הלא-משתתפים שפוטרו, התייאשו מחיפוש עבודה או שמקום עבודתם נסגר לאחרונה. באופן מעודד יותר, השכר הריאלי חזר לצמיחה בולטת, אם כי בהיקף צנוע ביחס למדינות מפותחות אחרות, שחלקן הגדול השלים לאחרונה את השיקום ממשבר הקורונה בעוד בישראל השיקום הושלם זה מכבר. פרט להתפתחויות מצרפיות אלו, ניכרת שונות רבה בין ענפים, אוכלוסיות ואזורים שונים בארץ – ועליה נרחיב כעת.

תעסוקה, שעות עבודה ושכר לפי ענף

לוח 1 מציג את השינוי במספר המועסקים בענפי המשק עד ספטמבר 2024 בהשוואה לאותו רבעון ב-2022 וב-2023. בקצה כל עמודה מופיע חלקו (באחוזים) של הענף מסך התעסוקה במשק בשלושת הרבעונים הראשונים של 2024. מטבע הדברים, המלחמה ואי-הוודאות הכלכלית הכרוכה בה הביאו להאטה של ממש בגידול במספר המשרות. בין המחצית הראשונה של 2023 לזו של 2024 גדל מספר המשרות במשק בכ-33,000 משרות בלבד, לעומת גידול של כ-165,000 משרות בתקופות המקבילות בשנתיים הקודמות. עם זאת, בפועל מספר המועסקים בענפים מסוימים גדל בכ-88,000, בעוד ענפים אחרים איבדו 55,000 משרות. הענפים שגדלו באופן הנרחב ביותר היו הענפים בריאות, רווחה וסעד (גידול של 34,000 מועסקים) וחינוך (22,000), והענפים שהצטמצמו באופן הנרחב ביותר היו שירותי אירוח ואוכל (צמצום של 19,000 מועסקים) ומידע ותקשורת (15,000), לא כולל שכירים בשירותי היי-טק). מספר השכירים בענפי ההיי-טק גדל בפחות מ-2,000, לעומת כ-14,000 בתקופות המקבילות בשנתיים הקודמות.

לוח 1. שיעור השינוי במספר המועסקים, 2024 לעומת 2022 ו-2023, לפי ענף כלכלי

משקל בתעסוקה 2024	2023			2022			
	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	
100%	1%	1%	1%	4%	5%	5%	כלל המשק
1%	1%	1%	-6%	8%	3%	-7%	חקלאות, ייעור ודיג
0.4%	3%	31%	6%	-1%	18%	-12%	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר
0.4%	-13%	-10%	17%	-10%	-14%	21%	אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור
5%	10%	4%	-1%	12%	11%	4%	בינוי
10%	2%	-3%	4%	0%	8%	11%	מסחר סיטוני (ללא יהלומים) וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים ואופנועים
4%	-2%	1%	4%	6%	11%	23%	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות
4%	-10%	-7%	-14%	-11%	0%	3%	שירותי אירוח ואוכל
3%	0%	-8%	8%	-6%	1%	9%	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
1%	24%	14%	6%	-3%	7%	30%	פעילויות בנדל"ן
4%	-7%	-4%	6%	-3%	-1%	10%	שירותי ניהול ותמיכה

לוח 1 (המשך). שיעור השינוי במספר המועסקים, 2024 לעומת 2022 ו-2023, לפי ענף כלכלי

מספר בתעסוקה 2024	2023			2022			
	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	
10%	3%	2%	-1%	8%	3%	-6%	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי
13%	4%	4%	4%	11%	9%	10%	חינוך
12%	5%	7%	7%	12%	11%	6%	שירותי בריאות ושירותי רווחה וסעד
2%	4%	6%	-3%	-4%	0%	4%	אמנות, בידור ופנאי
3%	7%	6%	12%	4%	22%	36%	שירותים אחרים
1%	-17%	-4%	-13%	-12%	-12%	-19%	משקי בית כמעסיקים
0.04%	-8%	-7%	-35%	43%	0%	7%	ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים
8%	3%	-3%	8%	5%	-10%	4%	תעשייה וחרושת (ללא שכירים בהיי-טק); כרייה וחציבה
1%	-19%	-14%	-30%	-5%	12%	-14%	מידע ותקשורת (ללא שכירים בהיי-טק)
7%	2%	3%	-4%	4%	6%	-4%	שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים (ללא שכירים בהיי-טק)
7%	1%	1%	0%	1%	3%	5%	שירותי היי-טק (שכירים בלבד)
2%	0%	0%	1%	3%	4%	5%	תעשיית היי-טק (שכירים בלבד)

הערה: הערכים בעמודה השמאלית מייצגים את אחוז המועסקים בענף מסך המועסקים במשק בחודשים ינואר-ספטמבר 2024.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

תמונה מעודדת יותר מתגלה בתחום השכר. לאחר ששכר השכירים הריאלי דרך במקום במחצית הראשונה של 2023, בין השאר עקב האינפלציה, במחצית השנייה של 2023 ובמחצית הראשונה של 2024 שב השכר למגמת עלייה עקבית. לוח 2 מציג את השינוי בשכר השכירים הריאלי הממוצע בין 2022 ל-2023 ול-2024 לפי ענף כלכלי. בקצה כל עמודה מופיע חלקו (באחוזים) של הענף מסך תעסוקת השכירים הישראלים בחודשים ינואר-אוגוסט 2024 ושכר השכירים החודשי הממוצע באותה תקופה. העלייה בשכר השכירים הממוצע בכלל המשק באה לידי ביטוי ברוב מוחץ של ענפי הכלכלה, ואולם ברבעון הראשון של השנה הענפים שבהם השכר הממוצע ירד היו למעלה משליש מתעסוקת השכירים. השכר ירד באופן בולט בענף החינוך ובענף בריאות, רווחה וסעד (שכזכור מספר המועסקים בהם גדל באופן ניכר), וכן בענף מינהל מקומי, מינהל ציבורי,

ביטחון וביטוח לאומי, אם כי בכל הענפים האלה עלה השכר הממוצע בהמשך השנה בהיקף גדול מהממוצע בשאר ענפי המשק. בינואר-ספטמבר 2024 שכר השכירים החודשי הממוצע הגבוה ביותר נרשם בענפים שירותי היי-טק (32,800 ש"ח), תעשיות היי-טק (29,600 ש"ח) ופיננסים (23,300 ש"ח). השכר הממוצע הנמוך ביותר נרשם בענפים שירותי אירוח ואוכל (6,300 ש"ח), שירותים אחרים (6,900 ש"ח), ואמנות, בידור ופנאי (7,700 ש"ח). הפיזור ואי-השוויון בין ענפים בשכר השכירים נותרו דומים לערכם בשנתיים האחרונות.¹

לוח 2. שיעור השינוי השנתי בשכר השכירים הריאלי (ממוצע חודשי), 2024 לעומת 2022 ו-2023, לפי ענף כלכלי

שכר חודשי ממוצע ש"ח, 2024	משקל בתעסוקה 2024	2023			2022			
		רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	
13,500	100%	1%	2%	3%	3%	2%	4%	כלל המשק
9,200	1%	3%	6%	6%	3%	4%	4%	חקלאות, ייעור ודיג
30,000	0.1%	5%	25%	-26%	0%	23%	-22%	כרייה וחציבה
22,700	1%	1%	5%	2%	4%	4%	3%	אספקת חשמל, מים, ביוב וטיפול בפסולת
12,600	5%	2%	3%	3%	4%	4%	3%	בינוי
11,000	12%	1%	3%	2%	0%	2%	1%	מסחר סיטוני (ללא יהלומים) וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים ואופנועים
14,400	4%	3%	2%	1%	5%	6%	8%	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות
6,300	5%	6%	4%	5%	5%	4%	5%	שירותי אירוח ואוכל
23,300	3%	-6%	7%	2%	2%	2%	-3%	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
15,600	1%	6%	9%	9%	7%	8%	7%	פעילויות בנדל"ן
8,100	6%	3%	5%	6%	9%	10%	9%	שירותי ניהול ותמיכה
18,700	4%	-3%	-4%	-2%	0%	-3%	4%	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי
10,200	15%	3%	-7%	-1%	8%	-5%	4%	חינוך
9,500	15%	0%	-4%	0%	0%	-5%	-1%	שירותי בריאות, רווחה וסעד

1 מדד ג'יני (Gini coefficient) ומקדם השונות (coefficient of variation) הממוצעים בין ענפים זהים עד שתי נקודות עשרוניות בין ינואר-מאי 2024 לבין התקופות המקבילות הן ב-2022 והן ב-2023.

לוח 2 (המשך). שיעור השינוי השנתי בשכר השכירים הריאלי (מומצע חודשי), לעומת 2022 ו-2023, לפי ענף כלכלי

שכר חודשי ממוצע ש"ח, 2024	משקל בתעסוקה 2024	2023			2022			
		רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	
7,700	2%	3%	4%	5%	4%	3%	6%	אמנות, בידור ופנאי
6,900	4%	3%	-2%	2%	3%	-2%	3%	שירותים אחרים
15,100	6%	2%	5%	2%	4%	4%	0%	תעשייה וחרושת (ללא שכירים בהיי-טק)
13,400	0.4%	1%	1%	3%	0%	0%	-1%	מידע ותקשורת (ללא שכירים בהיי-טק)
14,400	5%	-1%	2%	1%	0%	2%	1%	שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים (ללא היי-טק)
32,800	7%	0%	4%	6%	2%	5%	7%	שירותי היי-טק
29,600	3%	8%	4%	9%	12%	11%	8%	תעשיות היי-טק

הערות: הערכים בעמודות השמאליות מייצגים את אחוז השכירים בענף מסך השכירים במשק ואת שכרם הנומינלי הממוצע בחודשים ינואר-אוגוסט 2024. הרבעון השלישי של 2024 כולל נתונים רק עד חודש אוגוסט.

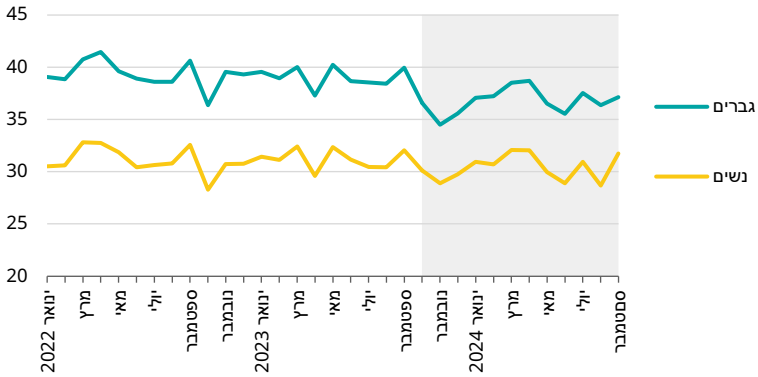
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

בד בבד, ובניגוד לעליות השכר הרוחביות, השנה החולפת התאפיינה בירידה ניכרת בשעות העבודה של העובדות והעובדים הישראלים ביחס לשנים קודמות (תרשים 5). בחודשים ינואר-יולי 2024 מועסקים ומועסקות עבדו במומצע 37 ו-31 שעות שבועיות (בהתאמה), ירידה של 5% ו-2% (בהתאמה) מהתקופה המקבילה ב-2023, וירידה של 7% ו-1% (בהתאמה) מאז 2019. במונחים מוחלטים, בין אוקטובר 2023 ליולי 2024 הפחית העובד הישראלי יותר משעתיים בשבוע במומצע בהשוואה לתקופה המקבילה בשנה הקודמת, והעובדת הישראלית הפחיתה כחצי שעת עבודה. ככלל, ירידה בהיקף שעות העבודה נצפתה בכל ענפי הכלכלה (לוח נ'1 בנספח), אך בחלוקה מגדרית ניכרים הבדלים בין ענפים.

בקרב הגברים הירידה בשעות העבודה הייתה רוחבית, ונצפתה בכל אחד מענפי הכלכלה. הירידה החדה ביותר הייתה בענפי הבינוי (שעתיים שבועיות פחות במחצית הראשונה של 2024 לעומת 2023) והתשתיות (בין שעתיים וחצי לארבע שעות פחות). בקרב נשים הירידה הייתה צנועה יותר וניכרה בעיקר בענפי שירותי אירוח ואוכל (שעתיים וחצי פחות במחצית הראשונה של 2024 לעומת 2023), שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות

(שעתיים פחות) ומידע ותקשורת (שעה פחות). מנגד, בענפים חקלאות, תשתיות, נדל"ן, ואמנות, בידור ופנאי נצפתה עלייה של שעה או יותר בעבודה השבועית הממוצעת של נשים בהשוואה לשנה הקודמת.

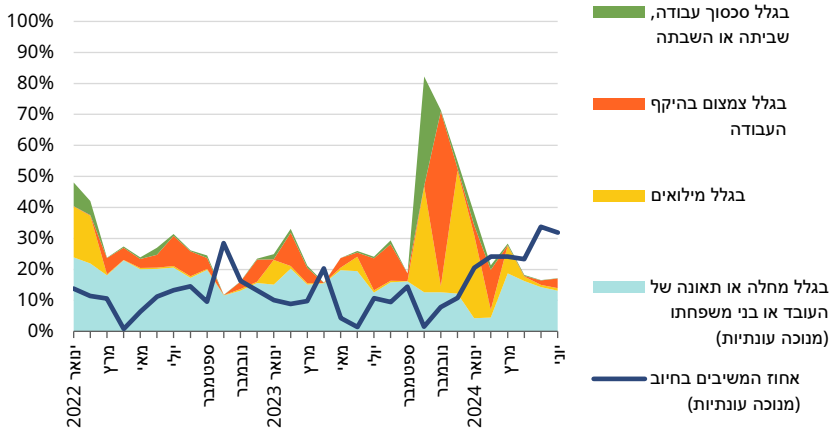
תרשים 5. שעות עבודה לשבוע למועסקים בניכוי עונתיות, לפי מגדר, 2022–2024

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

הירידה בשעות העבודה מלווה בעלייה עקבית בשיעור העובדים המדווחים שעבדו "פחות שעות מהרגיל" מאז אוקטובר – ברבעון השני של 2024 מעל 30% מהעובדים נמנו עם קבוצה זו. תרשים 6 מציג את שיעור העובדים שעבדו פחות שעות מבדרך כלל (קו רציף) לצד התפלגות של סיבות נבחרות לעבודה המופחתת. ניתן להבחין כי יחד עם העלייה בשיעור העובדים שדיווחו על פחות שעות עבודה מהרגיל, מאוקטובר 2023 חלה גם עלייה ניכרת במשקלן של שלוש סיבות עיקריות לשעות המופחתות: מילואים; צמצום בהיקף העבודה; וסכסוך עבודה, שביתה או השבתה.

תרשים 6. שיעור המשיבים בחיוב לשאלה "האם עבדת פחות שעות מהרגיל בשבוע שעבר?" והתפלגות הסיבות העיקריות למשיבים בחיוב, 2022–2024

הערה: הקו הכחול מייצג את שיעור המשיבים בחיוב לשאלה "האם עבדת פחות שעות מהרגיל בשבוע שעבר" מתוך העובדים, והשטחים מסמנים את התפלגות הסיבות העיקריות שצוינו מתוך סך העובדים שהשיבו בחיוב. חלק מהסיבות העיקריות נדירות מאוד בימי שגרה ולכן שטחן אפסי בנקודות רבות על הציר. מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

הירידה בשעות העבודה נובעת גם מגורמי עומק – שכן צמצום שעות העבודה בטווח הארוך בישראל דומה לממוצע במדינות מפותחות אחרות (תרשים נ'1 בנספח) – אך סביר שלמלחמה תפקיד חשוב גם בהתפתחות זו. תזמון הירידה בשעות העבודה לצד ריכוזה בקרב עובדים גברים (שגויסו למילואים בשיעורים גבוהים יותר מנשים. נרחיב על כך בהמשך) ודיווחי הנסקרים על סיבות הירידה בשעות העבודה אינם מותירים מקום לספק בסוגיה זו. ימים יגידו אם ממצא זה הוא זעזוע בר חלוף ועם התמשכות המלחמה יסתגלו העובדים וישובו לעבוד יותר שעות, או שמא מצב המלחמה גורר צמצום יחסי בשעות העבודה שלא ניתן לגבור עליו.² מנגד, ראוי לציין כי הצמצום בשעות העבודה לא לוהה בירידה בשכר השכירים החודשי כמעט בשום ענף במשק – אדרבה, השכר הריאלי עלה כאמור במרבית הענפים; על כן לצמצום בשעות העבודה אין בהכרח השלכות שליליות, ויתרה מזו, ייתכן אף שנסיונות המלחמה סייעו ללמד מועסקים ומעסיקים שאפשר

2 ישנה גם אפשרות שהיקף השעות יישאר קבוע לזמן ממושך לאחר הירידה של תחילת המלחמה, ובחלוף כמה שנים יתלכד עם המגמה ארוכת הטווח של צמצום בשעות העבודה. אם כך יקרה, פירוש הדבר הוא שהמלחמה יזרה תהליך עומק של צמצום שעות העבודה.

להפחית את שעות העבודה בלי לפגוע בתפוקה.³ סברה זו הולמת ממצאי סקרים המראים כי גמישות בשעות העבודה ובהיקפן היא אפיק מרכזי שבאמצעותו מעסיקים מנסים לגייס עובדים (גאמס, 2024).⁴

לסיכום, ניתן לקבוע כי השנה החולפת התאפיינה בהאטה רוחבית בגידול כוח העבודה ובקיצוץ רוחבי בשעות העבודה, לצד עליות וירידות בשכר השכירים בענפים השונים. מרבית הגידול בתעסוקה התרכז בענפים "ציבוריים במובהק", כגון חינוך ובריאות (שבהם השכר ירד), בעוד ענף התיירות איבד כ-10% ממצבת העובדים שלו יחסית לתקופה המקבילה אשתקד. ענפי ההיי-טק, שבשנים עברו התבלטו בגידול חד הן במספר המועסקים והן בשכר השכירים (גידול שדחק מעלה את השכר גם בענפים אחרים. ראו דבאוי ואחרים, 2021), הפגינו האטה של ממש בהיבטים אלו, בהתאם להאטה בצמיחה ובגיוסי ההון בשנתיים האחרונות (רשות החדשנות, 2024). ככלל, מעבר לפגיעה הברורה בענף התיירות, השפעות המלחמה בענפים השונים – בניכוי משרתי המילואים, שבהם נעסוק בהמשך – ניכרו עד כה בעיקר בהסטת משאב העבודה לטובת ענפים ציבוריים, ונותר לראות אם בעתיד תיתכן פגיעה נקודתית יותר בהיי-טק ובשאר ענפי היצוא שאינם תיירות.

תעסוקה בחתך דמוגרפי וגיאוגרפי

תרשים 7 מציג את שיעורי התעסוקה של גברים ונשים בני 25–64 מאוכלוסיות שונות בחברה הישראלית בשנים האחרונות. בעוד שיעורי התעסוקה של גברים ערבים וחרדים עלו באופן מרשים במהלך שנת 2023, מאז פרוץ המלחמה נבלמה עלייה זו והמגמה התהפכה (אצל גברים ערבים היפוך המגמה חל כבר במחצית השנייה של 2023, לפני פרוץ המלחמה). ברבעון השלישי של 2024 עמדו שיעורי התעסוקה בקרב גברים ערבים וחרדים על 75% ו-54% (בהתאמה), לעומת 87% בקרב גברים יהודים לא-חרדים. בד בבד, ממוצע שעות העבודה של גברים יהודים ירד (תרשים נ'2 בספח), ובמחצית הראשונה של 2024 יהודים לא-חרדים וחרדים עבדו בממוצע 7% ו-5% (בהתאמה) פחות שעות מאשר בשתי התקופות המקבילות בשנתיים האחרונות. מנגד, היקף שעות העבודה של גברים ערבים נותר דומה, ובמחצית הראשונה של 2024 הם עבדו 39 שעות שבועיות בממוצע – לעומת 38 בקרב גברים יהודים לא-חרדים ו-32 בקרב גברים חרדים עובדים.

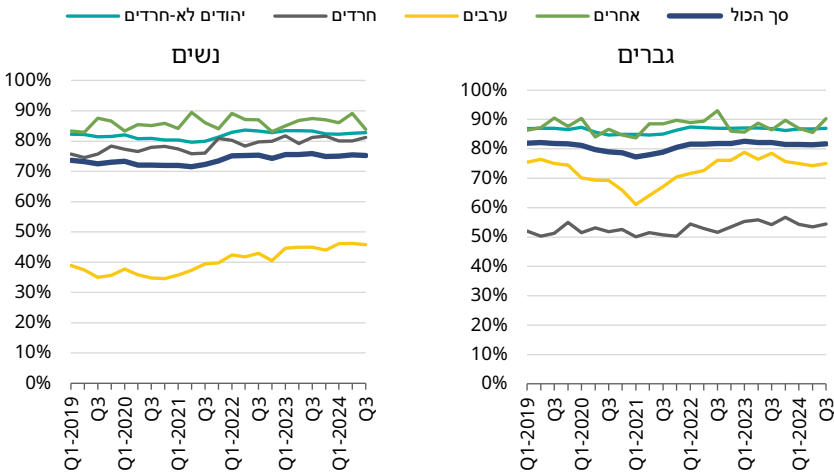
3 שכר העובדים נקבע הן על פי תפוקתם והן על פי כוח המיקוח שלהם. קיימת גם האפשרות התיאורטית שכוח המיקוח הממוצע גדל במידה כזאת שעליית השכר יכולה ללוות אפילו תפוקה יורדת, אך אפשרות זו איננה סבירה בהינתן המצב המאקרו-כלכלי ותמונת שוק העבודה בכללותו.

4 סקר CofaceBDI שנערך בקרב 120 מנהלות ומנהלי משאבי אנוש בחברות המעסיקות יחד 180,000 עובדות ועובדים העלה כי 69% מהמעסיקים הרחיבו את האפשרות לשעות עבודה גמישות ו-8% קיצרו בפועל את שבוע העבודה כדי לשפר את האיזון משפחה-עבודה של עובדיהם. ראו גאמס, 2024.

בקרב הנשים היהודיות נשמרה רמת התעסוקה הגבוהה של השנתיים האחרונות. ברבעון השלישי של 2024 עמד שיעור התעסוקה של יהודיות לא-חרדיות על 83%, וזה של החרדיות עמד על 81%. מצבן של הנשים הערביות מעודד במיוחד. שלא כמו הגברים במגזר זה, בקרב הנשים נצפתה עלייה עקבית בשיעור התעסוקה והשנה הוא הגיע ל-46% – הגבוה ביותר אי-פעם זו השנה השלישית ברציפות. מספר שעות העבודה השבועיות של העובדות הערביות עלה ב-4% ביחס לשנתיים הקודמות, ובמחצית הראשונה של 2024 הן עבדו 31 שעות בממוצע – לעומת 33 בקרב יהודיות לא-חרדיות ו-26 בקרב חרדיות (תרשים נ'2 בנספח).

בתמונה הכוללת, במהלך המלחמה מגמת העלייה בשיעורי התעסוקה של נשים מכל המגזרים נמשכה כמעט באין מפריע, בעוד תעסוקתם של גברים חרדים וערבים ירדה. אמנם בהיבט המגזרי מדובר בממצאים מבטיחים, אולם הירידה בתעסוקת ערבים וחרדים מדיאגנה נוכח האתגרים המוכרים של אוכלוסיות אלו בשוק העבודה, ולכך ניתן להוסיף את התגברות המתחים המגזריים במלחמה, ובפרט סוגיית הערבים אזרחי ישראל וסוגיית השוויון בנטל.

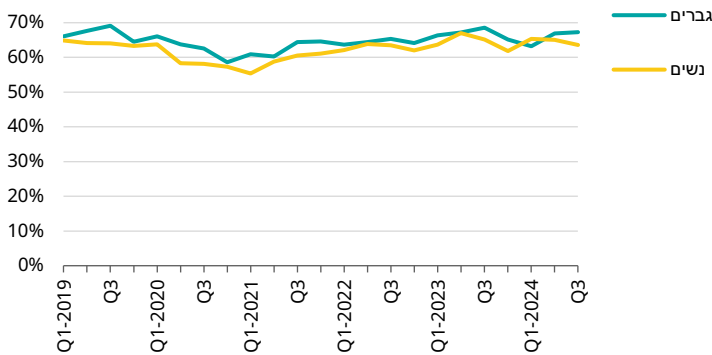
תרשים 7. שיעורי התעסוקה בקרב בני ובנות 25-64, לפי מגזר

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

תעסוקת הצעירים והמבוגרים הושפעה גם היא מהמלחמה, אך הנתונים המצרפיים נותרו יציבים. תרשים 8 מציג את שיעורי התעסוקה של גברים ונשים בני 20-24. ניתן לראות ששיעורי התעסוקה של צעירים אלו – שהיסטורית נטו להיות נמוכים במספר נקודות האחוז מאשר אלו של האוכלוסייה המבוגרת יותר, ונפגעו ביתר שאת במשבר הקורונה – שבו לרמה של סוף 2019 כבר בסוף 2021 ומאז נותרו יציבים למדי עם מגמת עלייה קלה. עוד ניכר כי בקרב צעירים אין פער מגדרי בשיעורי התעסוקה, ממצא המחזק את הטענה כי הפער שנצפה בגילים מבוגרים יותר נובע מנטל האימהות וגידול הילדים. שלא כמו באוכלוסייה הצעירה, בקרב בני 67-74 נצפתה התאוששות איטית ומדודה ממשבר הקורונה (תרשים נ'3 בנספח), והתעסוקה באוכלוסייה זו שבה לרמתה ב-2019 רק במהלך 2023.

תרשים 8. שיעורי התעסוקה בקרב בני ובנות 20-24

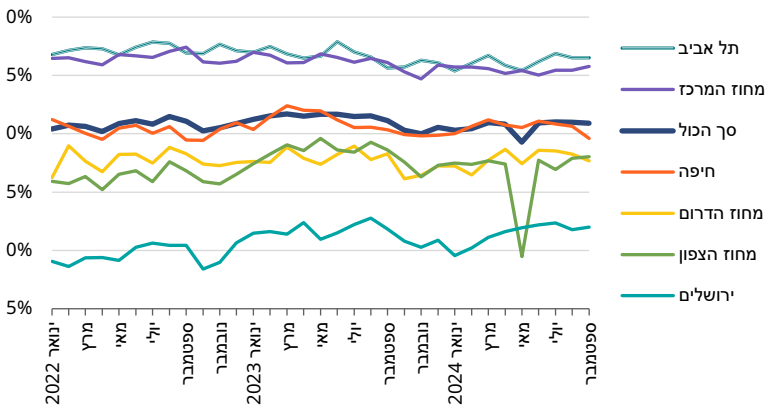
הערה: משרתים ומשרתות בשירות צבאי או לאומי, וכן מועסקות ומועסקים הנעדרים זמנית מעבודתם בשל שירות מילואים נחשבים למועסקים.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

בהיבט הגיאוגרפי (תרשים 9), בשנה שעברה המשיכו להצטמצם פערי התעסוקה בין הפריפריה למרכז, אם כי המלחמה שפרצה באוקטובר 2023 הפכה זמנית את המגמה הזאת ופגעה בתעסוקה במחוזות הדרום והצפון (ואף במחוז ירושלים) יותר מאשר במחוזות המרכז ותל אביב. ואולם מחודש מרץ שיעורי התעסוקה במחוזות ירושלים והדרום שבו לעלות בקצב מואץ והפער בינם ובין המרכז הצטמצם והגיע לרמתו הנמוכה ביותר מאז 2019. לעומת זאת, במחוז הצפון – שרובו עודנו נתון תחת הפגזות אויב עצימות ותכופות – התעסוקה ממשיכה לדשדש והפער בינו לבין מחוזות המרכז ממאן להצטמצם.

מובן שנתוני תעסוקה מצרפיים ברמת המחוז מספרים סיפור חלקי בלבד על השפעותיה הגיאוגרפיות של המלחמה, כאשר חבלי ארץ שלמים פונו ובתי עסק רבים יצאו מכלל פעילות בלי קשר להשפעות המלחמה על הכלכלה הלאומית (ראו בנטל ושאמי בספר זה). ככלל, למלחמה יש השפעות ממוקדות רבות על היבטים שונים של שוק העבודה שאינן באות לידי ביטוי בנתונים המצרפיים הנאספים בדרך כלל, בממד הגיאוגרפי ומעבר לו. כעת נפרט על מספר סוגיות הנוגעות לכך.

תרשים 9. שיעורי התעסוקה בקרב בני ובנות 15 ומעלה, לפי מחוז

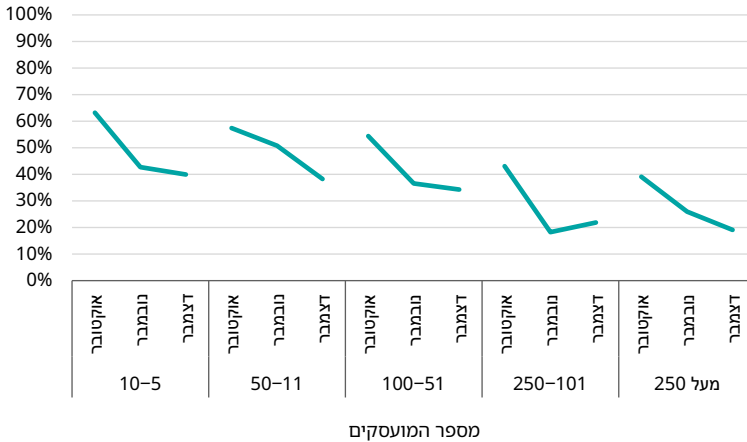
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

סוגיות נוספות בין המלחמה לשוק העבודה

התפרצות המלחמה והימשכותה נותנות את אותותיהן בשוק העבודה הישראלי, בין השאר בנושאים הכלליים שנסקרו לעיל. כעת נתמקד בהשלכות נקודתיות יותר של המלחמה על נושאים בשוק העבודה, כגון היעדרות מהעבודה בשל זעזועי המלחמה או בשל שירות מילואים, ומאפייני התעסוקה של תושבי היישובים שפונו בדרום ובצפון.

על פי סקר שערכה הלמ"ס (2023) על מצב העסקים בזמן המלחמה, יותר ממחצית מהמעסיקים במשק דיווחו שפחות מ-60% מעובדיהם עבדו באופן פעיל בחודש אוקטובר, ויותר משליש מהם דיווחו זאת לגבי דצמבר. הזעזוע ניכר בייחוד בקרב עסקים קטנים ובינוניים (עד 100 עובדים), בעוד בפירמות הגדולות הפגיעה הייתה יחסית קטנה יותר (תרשים 10).

תרשים 10. שיעור המעסיקים שדיווחו כי עד 60% מעובדיהם פעילים, אוקטובר-דצמבר 2023, לפי מספר המועסקים

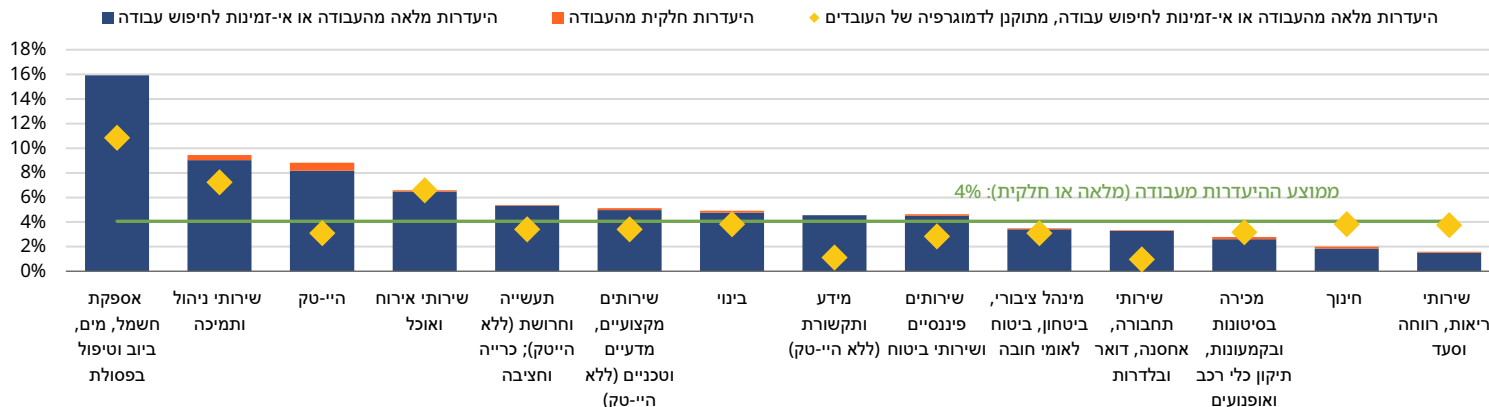
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

גיוס עובדים ועובדות למילואים

הנתונים בדבר היעדרות עובדים נובעים בין השאר מהגיוס רחב ההיקף של עובדים ועובדות לשירות מילואים ממושך עם פרוץ המלחמה. ההיעדרות מהעבודה בשל שירות מילואים הגיעה לשיאה בדצמבר 2023 עם 3.4% מהמועסקים (כמעט 150,000 עובדים ועובדות). במהלך 2024 שיעור משרתי המילואים מכוח העבודה אמנם ירד במידה ניכרת, אולם עדיין אין מדובר בשיעור זניח: בחודש יוני, לדוגמה, כאחוז אחד מהמועסקים (39,000 עובדים ועובדות) נעדרו מעבודתם כל השבוע בשל שירות מילואים.

תרשים 11 מציג את שיעור הנעדרים משוק העבודה בשל שירות מילואים ברבעון האחרון של 2023, בתחילת המלחמה, לפי ענף. השיעור הגבוה ביותר נצפה בענפי התשתיות, שבהם כמעט עובד אחד מכל שישה עובדים נעדר עקב שירות מילואים. בענפים ניהול ותמיכה והיי-טק גויסו למילואים כעשירית מהעובדים. מעניין לציין את תופעת ההיעדרות החלקית מהעבודה בשל שירות מילואים, שבמסגרתה עובדים שגויסו המשיכו לעבוד בד בבד עם שירותם הצבאי. במספרים מוחלטים, תופעה זו ניכרת בעיקר בהיי-טק, שבו כמעט אחוז מהעובדים (7% מהעובדים המגויסים בענף) המשיכו לעבוד – בהיקף כזה או אחר, אך לא מלא – בעודם מגויסים.

תרשים 11. שיעור הנעדרים משוק העבודה בשל שירות מילואים בקרב בני ובנות 50 ומטה, אוקטובר-דצמבר 2023, לפי ענף כלכלי

הערות: הקו האופקי מייצג את שיעור היעדרות (מלאה או חלקית) בכלל המשק. העמודות בתרשים מציגות את שיעור העובדים שנעדרו מעבודתם או שלא היו זמינים לחיפוש עבודה עקב שירות מילואים בחודשים אוקטובר-דצמבר 2023. השיעור מחושב כך: (מספר העובדים שדיווחו על היעדרות ממקום העבודה עקב שירות מילואים + מספר מחפשי עבודה רלוונטיים שלא היו זמינים לחיפוש עבודה עקב שירות מילואים) / (מספר העובדים בענף + מספר מחפשי עבודה רלוונטיים).

"מחפשי עבודה רלוונטיים" הם מחפשי עבודה שעבדו בשנתיים האחרונות ומקום עבודתם האחרון היה בענף הרלוונטי. בשל שיעורי התעסוקה הגבוהים מדובר בקבוצה קטנה של פרטים, והשמטה מהחישוב אינה משמעותית את השיעור הנאמד.

הנתונים עבור ענף מינהל מקומי, מינהל ציבורי, ביטחון וביטוח לאומי אינם כוללים עובדים בתת-הענף "פעילויות צבא והגנה" (8422) ובתת-הענף "שמירה על הסדר הציבורי וביטחון הציבור" (8423).

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

חלק מההבדלים בין ענפים שונים בשיעורי הגיוס למילואים נובעים מהדמוגרפיה של העובדים בענפים. בפרט, ענפים מסוימים מאופיינים בשיעור גבוה יותר של עובדים צעירים או של גברים יהודים לא-חרדים, שהם עיקר האוכלוסייה המגויסת למילואים.⁵ המעוינים שבכל עבודה בתרשים 11 מציגים את שיעור ההיעדרות לאחר תקנון לפי גיל, מגדר ומגזר העובדים בענף. כפי שניתן לראות, שיעור הגיוס הגבוה בענפי התשתיות מוסבר בחלקו על ידי שלושה גורמים אלו, אם כי גם לאחר תקנון הממצאים, הגיוס בענפים אלו היה הנרחב ביותר. כמו כן, שיעור הגיוס הגבוה בהיי-טק מוסבר ברובו המכריע על ידי ייצוג-יתר של גברים יהודים לא-חרדים ועובדים צעירים בענף, ובתקנון דמוגרפי שיעור הגיוס בו דווקא נמוך מעט מהמוצע. תופעה דומה נצפתה גם בענפים תחבורה ולוגיסטיקה, מידע ותקשורת (ללא היי-טק), ובמידה פחותה גם בענפי הפיננסים והתעשייה המסורתית. מנגד, שיעור ההיעדרות בשל מילואים בענף החקלאות (לא מוצג בתרשים) גבוה מהמצופה בהינתן הדמוגרפיה של העובדים בו, בעוד שיעורי הגיוס הנמוכים בענף החינוך ובענף בריאות, רווחה וסעד מוסברים ברובם בשל מיעוט גברים יהודים לא-חרדים בקרב העובדים בענפים אלו.

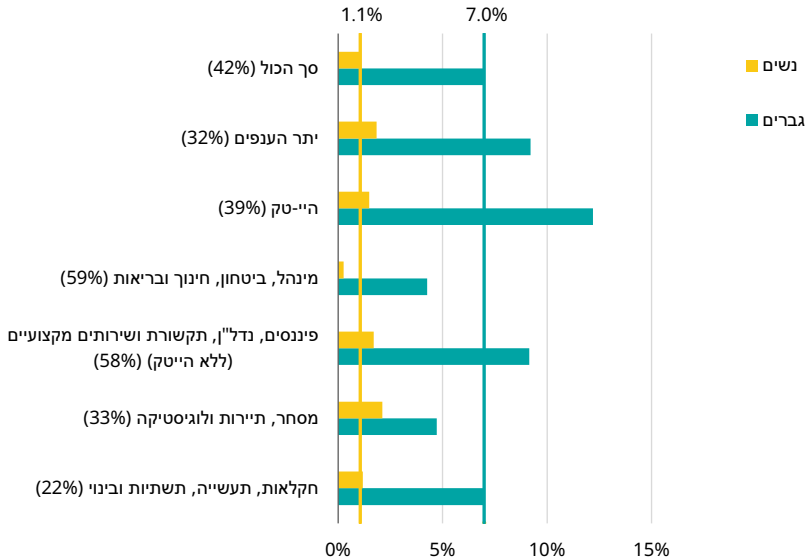
בהקשר של הדמוגרפיה של עובדים המשרתים במילואים ראוי לבחון גם את גיוסן של עובדות לשירות מילואים. במלחמה הנוכחית גויס לשירות מילואים מספר חסר תקדים של 60,000 נשים, ושיעור הנשים בקרב כלל משרתי המילואים עמד על 20% (גיל-עד, 2024). תרשים 12 מציג את שיעור הנשים והגברים המגויסים למילואים בכל קבוצת ענפים, ובסגריים ליד שם קבוצת הענפים מצוין שיעור הנשים מכלל המועסקים באותה קבוצה בתקופה הנקובה. כצפוי, שיעור הנשים המגויסות למילואים היה נמוך משיעור הגברים המגויסים בכל קבוצת ענפים, אך מעניין להשוות את שיעור המגויסים בענפים השונים בכל מגדר בנפרד.

מהתרשים עולה כי שיעור הנשים המגויסות הגבוה ביותר – כ-2% – תועד בענפי הפיננסים, נדל"ן, תקשורת ושירותים מקצועיים (שבהם גם שיעור הגברים המגויסים היה גבוה מהמוצע), ובענפי המסחר, תיירות ולוגיסטיקה (שבהם שיעור הגברים המגויסים היה דווקא נמוך יחסית). בקבוצות אלו, שהעסיקו כ-23% מכלל העובדות במשק בתקופה הנקובה, נמנים הענפים שבהם המדגם מאפשר לקבוע ברמת סמך גבוהה כי שיעור המגויסות היה גבוה מהמוצע הכולל. מנגד, שיעור הגברים המגויסים הגבוה ביותר – 12% – תועד בענפי ההיי-טק, בעוד שיעור הנשים המגויסות בענפים אלו עמד בערך על הממוצע המגדרי (ובודאי שלא שונה ממנו באופן מובהק סטטיסטית). שיעור המגויסים בענפי המינהל, ביטחון, חינוך ובריאות, הציבוריים במובהק, היה הנמוך ביותר הן בקרב נשים והן בקרב גברים (ושיעור העובדות שגויסו מתוך סך העובדות בענפים אלו היה זניח

5 לוח 2' בנספח מציג משתנים דמוגרפיים לצד שיעור ההיעדרות המתוקן על פיהם עבור הענפים המוצגים בתרשים 11.

באופן מובהק סטטיסטית). כמו כן, ברמה זו של קיבוץ ענפים לא התגלתה הלימה בין שיעור הנשים או הגברים בענף לבין שיעור הגיוס למילואים של נשים או גברים.

תרשים 12. שיעור הנעדרים משוק העבודה בשל שירות מילואים בקרב בני ובנות 50 ומטה, אוקטובר-דצמבר 2023, לפי ענף כלכלי

הערות: הקווים האנכיים מייצגים את שיעור ההיעדרות (מלאה וחלקית) של נשים ושל גברים בכלל המשק. המספר בסוגריים ליד כל קבוצת ענפים הוא שיעור הנשים מתוך כלל העובדים ודורשי העבודה בני 50 ומטה בענף בתקופה הנקובה. הענפים מקובצים לקבוצות בשל מיעוט משרתות מילואים שהגיבו לסקר כוח אדם של הלמ"ס. נתוני הגברים קובצו לאותן קבוצות לשם השוואה, אם כי עבור מגדר זה יש די נתונים לפילוח לפי ענף ספציפי.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

בשל קשיי נתונים לא יכולנו לקבוע אם החלוקה הענפית בקרב המשרתים והמשרתות במילואים השתנתה לאחר סיום הגיוס הנרחב או נשארה דומה בהמשך השנה. אם ההתפלגות הענפית של המגויסים נותרה דומה, אזי בכל רגע מצבות העובדים בענפים רבים נתונות בחסר משמעותי. לדוגמה, בהתבסס על נתוני יוני 2024 לגיוס מילואים (39,000 מגויסים) ובהסתמך על נתוני סוף 2023 להתפלגותם בין ענפים, למעלה מ-6,000 מעובדי ענף התשתיות נעדרו בשל שירות מילואים (מתוך סך של כ-35,000 עובדים בענף), לצד כמעט 2,000 מעובדי ענף מידע ותקשורת (ללא היי-טק, מתוך כ-74,000), כ-3,700 עובדי שירותי ניהול ותמיכה (מתוך 142,000), למעלה מ-2,700 עובדים מענף שירותי אירוח

ואוכל המוכה (מתוך כ-169,000), וכמעט 4,000 עובדי היי-טק (מתוך כ-400,000). מעבר לתפוקה האבודה של אותם עובדים (ושיפויים, המוטל על הקופה הציבורית), העובדים המגויסים למילואים מפסידים הזדמנויות לקידום ולצבירת הון אנושי; הפסד זה מהותי במיוחד משום שמשרתים רבים נקראו לסבבי שירות נוספים, ובפועל חלקם היו במרבית השנה בשירות מילואים ולא במקום העבודה. בהיעדר שינוי במצב האסטרטגי או בחלוקת הנטל, יש לקוות כי גיוסם החוזר של עובדים ועובדות לשירות מילואים לא יפגע בכושר השתכרותם בטווח הארוך.

עובדים מיישובים מפונים

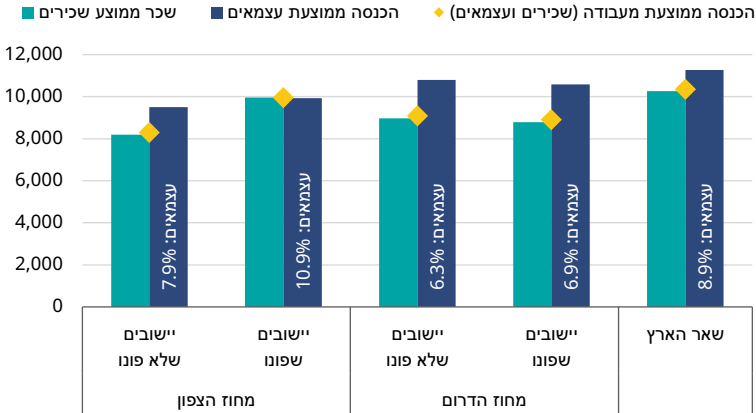
הנתונים שבידינו מקשים להתחקות אחר תעסוקתם של תושבי יישובים מפונים לאחר הפינוי. על אוכלוסיית עובדים זו ניתן ללמוד מתוך מיפוי של מאפייני התעסוקה שלה בתקופה שקדמה לפרוץ המלחמה, שהיו שונים במעט מאלו של שכניהם ושונים מאוד מאלו של שאר תושבי המדינה. תרשים 13 מציג את ההכנסה החודשית מעבודה של שכירים ועצמאים במחוזות הדרום והצפון ובשאר המחוזות בשנת 2022 (לצד שיעור העצמאים מכלל העובדים בקבוצת היישובים); מחוזות הדרום והצפון מחולקים לפי סטטוס פינוי היישובים בראשית המלחמה.⁶ ככלל, בשנת 2022 ההכנסות מעבודה, הן בקרב שכירים והן בקרב עצמאים, היו נמוכות יותר במחוזות הצפון והדרום מאשר בשאר המחוזות. במחוז הצפון נצפתה שונות ניכרת בהכנסות מעבודה בין תושבי היישובים שעתידים להתפנות ובין אלה שלא: ההכנסות של התושבים בקבוצה הראשונה היו דומות לאלה של תושבי שאר המחוזות וגבוהות בכ-20% מאלה של התושבים בקבוצה השנייה (בעיקר עקב שכר גבוה יותר בקרב השכירים). כמו כן, ניכר כי בשנת 2022 ביישובי הצפון שעתידים להתפנות היה שיעור גבוה בהרבה של עובדים עצמאים – דבר המרמז על נזק מוגבר בעת הפינוי, שכן אותם אנשים איבדו לא רק את מקום עבודתם אלא גם את העסק שלהם.⁷ ביישובי הדרום לא נצפו הבדלים משמעותיים בהכנסות מעבודה בין היישובים שעתידים להתפנות לבין אלו שלא.

6 יישובים שפוננו בתחילת המלחמה באופן מלא או חלקי כוללים את אביבים, אבן מנחם, אבשלום, אדמית, אוהד, אופקים, אור הנר, אורים, איבים, אילון, ארז, אשקלון, בארי, בית הגדי, בית הלל, בני נצרים, בצת, ברעם, גבולות, גבים, גברעם, גורן, גורנות הגליל, דוב"ב, דורות, דישון, דן, דפנה, דקל, זמרת, זיקים, זרעית, חולית, חניתה, יבול, יד מרדכי, יכיני, יערה, יפתח, יראון, ישע, יתד, כיסופים, כפר גלעדי, כפר יובל, כפר מימון, כפר עזה, כרם שלום, כרמיה, לימן, מבטחים, מבקיעים, מגן, מטולה, מלכיה, מנרה, מעיין ברוך, מפלסים, מצובה, מרגליות, משגב עם, מתת, נווה, נחל עוז, נטועה, ניר יצחק, ניר עוז, ניר עם, נירים, נתיב העשרה, נתיבות, סאסא, סופה, סעד, עין הבשור, עין השלושה, עלומים, עמיעוז, עראמשה, פרי גן, צאלים, צוחר, קריית שמונה, ראש הנקרה, רג'ר, רמות נפתלי, רעים, שאר ישוב, שבי דרום, שדה ניצן, שדי אברהם, שדרות, שובה, שומרה, שוקדה, שלומי, שלומית, שניר, שתולה, תלמי אליהו, תלמי יוסף ותקומה.

7 הנזקים שהסבה המלחמה לעסקים ביישובים שפוננו התווספו לנזקים מתמשכים מפגיעות קודמות, כגון מגפת הקורונה ובעיית הפשיעה, באופן שיוצר קושי מוגבר להימצא זכאים לפיצוי מהמדינה, שכן מתווה הפיצויים הממשלתי מתמקד בעסקים שנפגעו ישירות מהמלחמה ומתבסס על הכנסותיהם בשנה הקודמת (שדה, 2024; לוקש, 2024).

תרשים 13. שכר שכירים והכנסת עצמאים (מוצע חודשי), לפי יישוב ומחוז מגורים, 2022

ש"ח

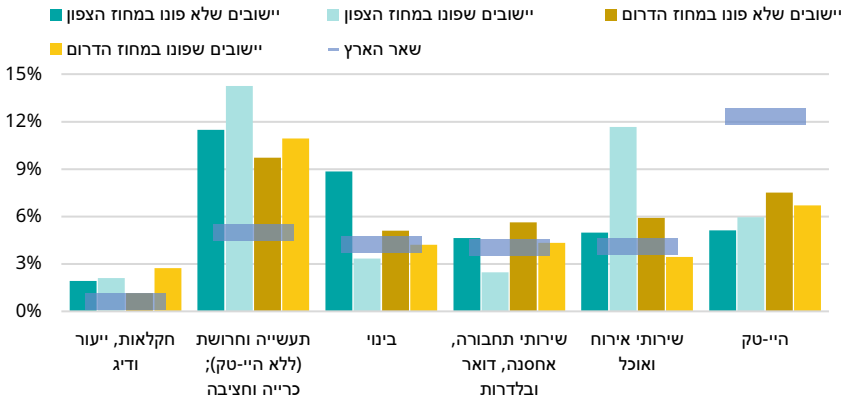
הערה: עבור יישובים קטנים, בהם חלק מהיישובים שפונו, נתוני שכר והכנסה קיימים לעיתים רק ברמת המועצה האזורית. עקב כך, חלק מהמועצות האזוריות "חולקו" כך שמשקל השכר בהן חולק בין הקבוצה המפונה והקבוצה הלא מפונה במחוז בהתאם למשקל היישובים המפונים באוכלוסייה הכוללת של המועצה. הדבר משול להנחה שבממוצע אין הבדלי שכר והכנסה מהותיים בין יישובים שפונו ליישובים שלא פונו בתוך אותן מועצות אזוריות, ושמשקל העובדים באותם יישובים מתוך סך העובדים במועצה האזורית דומה למשקל התושבים היחסי.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

הבדלי השכר קשורים בין השאר להבדלים בתחומי העיסוק של תושבי היישובים השונים. תרשים 14 מציג את ענפי התעסוקה של עובדים בשנה שקדמה לפרוץ המלחמה, על פי חלוקה מקבילה לזו שבתרשים 13. ניכר כי עובדים תושבי הדרום והצפון עסקו בחקלאות ותעשייה בשיעורים גבוהים מבשאר המחוזות בארץ, ועסקו בהיי-טק בשיעורים נמוכים יחסית. מעבר לכך, הבדלים ענפיים מסוימים ניכרו גם בתוך המחוזות עצמם בין יישובי קו החזית שפונו לבין שאר היישובים. כך לדוגמה, במחוז הצפון ענף התיירות העסיק כ-12% מהעובדים שהתגוררו ביישובים שפונו, לעומת 5% מהעובדים ביישובים שלא פונו ו-4% בשאר המחוזות. באופן דומה, כ-14% מהעובדים שהתגוררו ביישובים שפונו בדרום עבדו בענפי התעשייה המסורתית – לעומת 11% בשאר מחוז הדרום ו-5% בלבד בשאר המחוזות בארץ. כמו כן, הן בדרום והן בצפון השיעור של עובדי הבינוי והלוגיסטיקה ביישובים שפונו היה נמוך מבשאר המחוז, ואילו השיעור של עובדי החקלאות היה גבוה במקצת (אם כי עדיין מדובר בשיעור זעום). מעניין לציין כי הבדלים אלו בשכר ובתחומי

העיסוק אינם תואמים שנות משמעותית ברמת ההשכלה הרשמית של העובדים, ובוודאי לא בין יישובים מפונים ליישובים שלא פונו בתוך אותם מחוזות (תרשים נ'4 בספח).⁸

תרשים 14. שיעור העובדים הממוצע בענפי תעסוקה נבחרים, לפי יישוב ומחוז מגורים, הרבעון האחרון של 2022 עד הרבעון השלישי של 2023

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

על תעסוקת המפונים מאז פרוץ המלחמה ניתן ללמוד משאלון שהפיץ משרד העבודה במרץ-אפריל 2024 בקרב 1,550 מפונים מהדרום והצפון. מתשובותיהם עולה כי כ-60% מהשכירים המפונים המשיכו לעבוד לאחר הפינוי, רובם במקום עבודתם הקודם. עוד עלה כי כמחצית מהעצמאים עובדים עם לקוחות מהאזורים המפונים וכ-60% מעסיקים עובדים מיישובים שפנו. כשנשאלו על סיוע למצבם התעסוקתי, כמחצית השכירים המפונים הביעו עניין בקורסים או הכשרות מקצועיות, ועצמאים מהדרום (כ-60% מהם) ומהצפון (40% מהם) הביעו עניין בתמיכה כלכלית ובחזרה פיזית לבית העסק (משרד העבודה, 2024).

אשר למדיניות הציבורית, המענה הראשוני שסיפקו רשויות המדינה התמקד בפיצוי מעסיקים על שכר עובדים שנעדרו ממקום עבודתם עקב המלחמה, ובהמשך התווספו החלטות ממוקדות לקידום המשכיות התעסוקה באזורים ובענפים שנפגעו במיוחד.

8 אף שהיישובים המפונים דומים בממוצע בהרכב ההשכלה ליישובים הלא-מפונים, ייתכן שבתוך קבוצת היישובים המפונים יש פערים גדולים מבחינת השכלה והם כוללים בעצם תת-אוכלוסיות שונות עם הרכבי השכלה שונים לחלוטין. ראו לדוגמה את ניתוח משרד העבודה המבחין בין שדרות לשאר מפוני הדרום ובין קריית שמונה לשאר מפוני הצפון (משרד העבודה, 2024).

בחודשים נובמבר-יוני נתנו רשויות המדינה "מענק עידוד חזרה לעבודה" בסך 3,000 ש"ח בחודש לעובדים תושבי יישובים מפונים שהמשיכו לעבוד במקום עבודתם הקודם ולעובדים העובדים ביישובים מפונים, ובחודשים נובמבר-מרץ ניתן "מענק תמרוץ" בסך 3,000-8,000 ש"ח בחודש לעובדים בענפי החקלאות והבינוי במהלך המלחמה (עובדים יכלו לקבל רק אחד משני המענקים). סיום תוכנית המענקים, ובמיוחד מענק העידוד, גרר טענות שעובדים רבים עלולים לנטוש את מקום עבודתם (ליאור, 2024). מעבר לתוכנית המענקים – שהסתיימה כאמור באמצע השנה – לא ניתן מענה תעסוקתי לעובדים מפונים מרשויות המדינה, ואלה מהם שהביעו עניין בשינוי תעסוקתי (קצת פחות ממחצית השכירים המפונים על פי שאלון משרד העבודה) לא קיבלו מענה ישיר במדיניות ציבורית.

בחלל הזה התפתחו יוזמות אזרחיות שונות שקמו כדי לסייע למפונים למצוא תעסוקה חדשה, כגון "עם הפנים קדימה", "יד ביד למפונים" ו"710 מערב". יוזמות אלו עוסקות בין השאר בייעוץ, הכוונה מקצועית וחיבור בין עובדים עצמאים ללקוחות ובין דורשי עבודה שכירה למעסיקים (האוזמן, 2024; שטוטלנד, 2023). יוזמות אלו ממשיכות לסייע לעובדים המפונים, שייתכן שמספר מבקשי השינוי התעסוקתי מקרבם (מספר הכולל כאמור קצת פחות ממחצית השכירים במרץ-אפריל) יגדל עקב סיום תוכנית המענקים והתמשכות המלחמה. יש לקוות כי שינוי במצב האסטרטגי ייתר במידת מה את המשך המאמצים הללו ויסייע למפונים לשוב לבתיהם ולתעסוקתם הקודמת, אך בהיעדרו ראוי שרשויות המדינה יגבשו כלי מדיניות רשמיים למיצוי כוח האדם המפונה ולמניעת תת-תעסוקה בקרב אוכלוסייה שממילא נפגעה קשות מהמלחמה.

סיכום

הטלטלה של אירועי 7 באוקטובר והמלחמה שפרצה בעקבותיהם לא פסחה על שוק העבודה הישראלי, והביאה לצניחה בשיעורי התעסוקה הפעילה לצד עצירה מוחלטת של הפעילות הכלכלית באזורי הארץ המותקפים. במהלך שנת 2024 התייצב שוק העבודה נוכח המציאות החדשה, עם שיעורי תעסוקה נמוכים במקצת מאלו של השנה הקודמת וירידה ניכרת במספר שעות העבודה של המועסקים. התעסוקה בענפים "ציבוריים במובהק" כגון בריאות, חינוך, מינהל ציבורי וביטחון גדלה. בענפי ההיי-טק, לעומת זאת, חלה האטה דרמטית בגיוס עובדים, וגם ענף התיירות הצטמצם משמעותית. לצד תמורות אלו, שכר השכירים במשק שב למגמת עלייה, אם כי היקף העלייה לא היה אחיד בין הענפים.

אוכלוסיית המפונים מחבלי הארץ המותקפים, המונה כ-143,000 איש (שחר ולרר, 2024), כוללת עשרות אלפי שכירים, עצמאים ומבקשי עבודה שתעסוקתם נפגעה. מרבית השכירים הביעו עניין באפיקי סיוע כגון הכשרות מקצועיות ושינוי תעסוקתי, ושיעור גבוה

מהעצמאים אמרו שהם מעוניינים בסיוע כלכלי. רשויות המדינה לא סיפקו סיוע מסוג זה, אלא רק מענקי עידוד ותמרוץ לתעסוקה באזורים המפונים עד קיץ 2024. על רקע זה קמו יוזמות אזרחיות שונות המספקות סיוע חלופי לעובדים מפונים. בה בעת, שיעור העובדים הנעדרים בשל שירות מילואים, שעמד על שיא של 3.4% בדצמבר 2023, ירד משמעותית, אך ביוני 2024 עדיין היה גבוה למדי ועמד על כאחוז אחד. עובדים מגויסים אלו מפחיתים כמה אחוזים ממצבת העובדים בחלק מן הענפים, שבהם כוח האדם הפעיל נפגע באופן שאינו משתקף במספרי המועסקים. עובדים ועובדות מגויסים מחמיצים אפשרויות קידום והתפתחות מקצועית באופן המאיים על הקריירה שלהם בהינתן משך המילואים המצטבר של אוכלוסיית המשרתים. ממצאים אלו רומזים כי הן אוכלוסיית המפונים והן אוכלוסיית המשרתים במילואים נתונות בסכנה של פגיעה ארוכת טווח בהשתלבות בתעסוקה ובכושר ההשתכרות.

אשר לעתידו של שוק העבודה הישראלי, גופים שונים גיבשו תחזיות מצרפיות להמשך הדרך. תחזית בנק ישראל מאוקטובר 2024 חוזה ששיעור האבטלה הרחב ירד במעט ויגיע לממוצע של 3.5% בשנת 2024 ולממוצע של 3.2% בשנת 2025 (בנק ישראל, 2024). זאת תחת ההנחות שהשפעותיה הכלכליות הישירות של המלחמה יסתיימו בתחילת 2025 ושהממשלה תבצע את ההתאמות הפיסקליות הנדרשות כדי למנוע עלייה בגירעון עד תחילת השנה. תחזית פורום הקונצנזוס של אגף הכלכלן הראשי במשרד האוצר, הנשענת על הנחות דומות, חוזה שיעור אבטלה שנתי גבוה במקצת, שיגיע בשנת 2024 לממוצע של 3.8% (משרד האוצר, 2024), לצד עליות קלות בשכר. משתי תחזיות אלו עולה כי שימור המצב הנוכחי בשוק העבודה – בהיעדר התפתחויות חיוביות או שליליות בזירה המלחמתית – דורש גיבוש תקציב אחראי.

יש לקוות שממשלת ישראל אכן תבצע את ההתאמות הפיסקליות הנדרשות, אם כי לא מן הנמנע שהתאמות אלו יכללו פגיעה בהכנסת העובדים (נטו) ואף קיצוץ בתוכניות מקדמות תעסוקה איכותית כגון חינוך (כולל השכלה גבוהה), והכשרות מקצועיות. על קובעי המדיניות לחתור למזעור הפגיעה במערכים אלו ולפעול לפתרון האתגרים העומדים בפני עובדים מפונים ועובדים המשרתים במילואים (באמצעות העלמת האתגרים במישור הביטחוני-מדיני או גיבוש מענה במישור הכלכלי-תעסוקתי). מדינת ישראל נמצאת בעיצומה של אחת התקופות המאתגרות בתולדותיה, וסופה אינו נראה באופק. עד כה המשק ושוק העבודה הצליחו לעמוד בלחץ העצום של נסיבות המלחמה, אך לא אחת נראים סימני שחיקה. עמידה איתנה של המשק באתגרים העומדים לפניו דורשת מדיניות אחראית ומושכלת, שתגייס משאבים ותייעל את המערכות תוך מזעור הפגיעה בכוח העבודה במשק, ובפרט בעובדות ובעובדים שנפגעו וממשיכים להיפגע ישירות מהמלחמה.

מקורות

- בנק ישראל (אוקטובר 2024). **התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר, אוקטובר 2024**. בנק ישראל, חטיבת המחקר.
- גאמס, נ' (2024, 5 בספטמבר). "מועמדים היו מגיעים עם חמישה חוזים ביד ומבקשים שכר גבוה יותר – אבל דברים השתנו". **דה מרקר**.
- גיל-עד, ה' (2024, 12 באוגוסט). 60 אלף נשים משרתות במילואים: "צה"ל לא יודע לתת לנו מענה כמו לגברים". **Ynet**.
- דבאוי, מ', אפשטיין, ג', ווייס, א' (2021). שוק העבודה בישראל בעקבות הקורונה: מבט-על. בתוך: א' וייס (עורך), **דוח מצב המדינה: חברה, כלכלה ומדיניות 2021** (עמ' 51–82). מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- דבאוי, מ', אפשטיין, ג', ווייס, א' (2023). שוק העבודה ההדוק בישראל: ינואר עד ספטמבר 2023. בתוך: א' וייס (עורך), **דוח מצב המדינה: חברה, כלכלה ומדיניות 2023** (עמ' 111–137). מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- האזמן, א' (2024, 11 במאי). "היעד הוא למצוא עבודה ל-710 אנשים": המפונות שמסיעות למפונים לחזור למעגל התעסוקה. **Ynet**.
- הלמ"ס (2023, 26 בדצמבר). **סקר מצב העסקים בזמן מלחמת חרבות ברזל: נתונים מתוך סקר בזק לחודש דצמבר 2023**. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- לוקש, א' (2024, 5 ביוני). בעלי עסקים בצפון מתקשים לקבל סיוע מהמדינה: "הכל תקוע בגלל בירוקרטיה". **Ynet**.
- ליאור, ג' (2024, 9 ביולי). המענקים למפונים שהמשיכו להגיע לעבודה פסקו: "רבים הודיעו שלא יגיעו לעבוד". **Ynet**.
- משרד האוצר (יולי 2024). **תחזית קונצנזוס מקרו-כלכלית, סבב שני 2024**. משרד האוצר, אגף הכלכלן הראשי.
- משרד העבודה (יולי 2024). **שוק העבודה בישראל 2023**. משרד העבודה, אגף בכיר אסטרטגיה ותכנון מדיניות.
- רשות החדשנות (2024). **דוח שנתי: מצב ההייטק 2024**. רשות החדשנות.
- שדה, ש' (2024, 31 בינואר). בעלי העסקים בצפון קורסים: "בעלי נותן הכול למדינה במילואים – ומה אנחנו מקבלים?" **מעריב**.
- שחר, ת' ולרר, מ' (2024, 3 ביולי). **נתונים מעודכנים על מפונים מהצפון ומהדרום**. מרכז המחקר והמידע של הכנסת.
- שטוטלנד, א' (2023, 10 בנובמבר). מיזמי תעסוקה למפונים: "אין להם בית, לפחות תהיה שגרה". **וואלה**.

נספח

לוח נ'1. שינוי שעות עבודה שבועיות למועסק, 2024 לעומת 2022 ו-2023, לפי ענף כלכלי

משיקל בתעסוקה 2024	2023			2022			
	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	
100%	0%	-4%	-3%	-1%	-6%	-3%	כלל המשק
1%	3%	1%	-3%	4%	4%	-4%	חקלאות, ייעור ודיג
9%	-2%	-4%	-2%	0%	-8%	-2%	תעשייה וחרושת; כרייה וחציבה
0.4%	6%	-15%	-1%	2%	-12%	0%	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג-אוויר
0.4%	1%	-1%	-6%	7%	-8%	-7%	אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור
5%	-1%	-3%	-7%	-2%	-8%	-7%	בניין
10%	0%	-3%	0%	1%	-6%	0%	מסחר סטיוני (ללא יהלומים) וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים ואופנועים
4%	-4%	-4%	-8%	-6%	-8%	-7%	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות
4%	-7%	-8%	-5%	-9%	-9%	0%	שירותי אירוח ואוכל
7%	-1%	-6%	-4%	-1%	-9%	-4%	מידע ותקשורת
3%	2%	-4%	-1%	2%	-6%	-1%	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
1%	-3%	-7%	-5%	-4%	1%	-2%	פעילויות בנדל"ן
8%	-2%	-7%	-5%	-3%	-10%	-5%	שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים
4%	3%	-6%	-6%	-4%	-10%	-3%	שירותי ניהול ותמיכה
10%	-1%	-2%	-1%	-1%	-3%	-1%	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי
13%	11%	0%	-2%	6%	-1%	-2%	חינוך
12%	2%	-1%	-2%	1%	-3%	2%	שירותי בריאות ושירותי רווחה וסעד
2%	5%	-3%	-5%	-1%	-6%	-3%	אמנות, בידור ופנאי
3%	0%	0%	-4%	2%	-4%	-3%	שירותים אחרים
1%	8%	-2%	-1%	6%	-5%	-2%	משקי בית כמעסקים
0.04%	-4%	4%	-15%	-5%	6%	-20%	ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים

הערה: הערכים בעמודה השמאלית מייצגים את אחוז המועסקים בענף מסך המועסקים במשק בחודשים ינואר-ספטמבר 2024.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

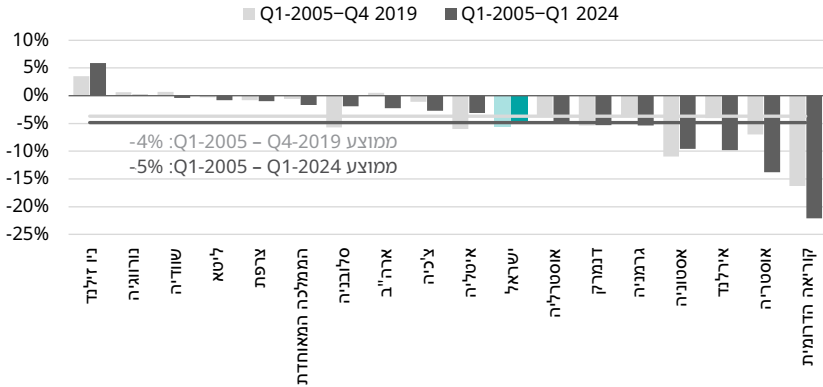
**לוח נ'2. היעדרות משוק העבודה בשל שירות מילואים ומאפיינים דמוגרפיים
בנחרים בקרב בני ובנות 50 ומטה, אוקטובר-דצמבר 2023, לפי ענף כלכלי**

ענף	היעדרות משוק העבודה בשל שירות מילואים (ללא היעדרות חלקית)	% מהמועסקים ענף בגילי 40-25	% מהמועסקים בענף שהם גברים יהודים לא-חרדים	שיעור היעדרות מתוקנן
אספקת חשמל, מים, ביוב וטיפול בפסולת	15.9%	63%	59%	10.8%
חקלאות, ייעור ודיג	6.5%	37%	36%	7.6%
שירותי ניהול ותמיכה	9.0%	58%	38%	7.2%
שירותי אירוח ואוכל	6.5%	43%	38%	6.6%
שירותים אחרים	3.8%	50%	18%	5.6%
בינוי	4.8%	54%	35%	3.8%
חינוך	1.9%	54%	12%	3.8%
שירותי בריאות, רווחה וסעד	1.5%	52%	12%	3.7%
שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים (ללא היי-טק)	5.0%	61%	33%	3.4%
תעשייה וחרושת (ללא היי-טק); כרייה וחציבה	5.3%	51%	46%	3.4%
אומנויות, בידור ופנאי	5.7%	51%	49%	3.4%
מסחר סיווני (ללא יהלומים) וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים ואופנועים	2.6%	44%	33%	3.2%
מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי - ללא תת-ענף 8422 ("פעילויות צבא והגנה") ותת-ענף 8423 ("שמירה על הסדר הציבורי וביטחון הציבור")	3.4%	53%	31%	3.1%
היי-טק	8.2%	62%	60%	3.1%
שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח	4.5%	56%	39%	2.8%
פעילויות בנדל"ן	7.5%	66%	54%	2.7%
ענף לא ידוע	3.7%	54%	36%	2.6%
מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי	1.4%	24%	52%	2.2%
מידע ותקשורת (ללא היי-טק)	4.6%	59%	50%	1.1%

הערות: הנתונים בלוח מתייחסים לבני 50 ומטה בתקופה הנקובה בלבד. שיעור ההיעדרות הוא כפי שמוגדר בהערה שמתחת לתרשים 11 בגוף המאמר, כולל היעדרות חלקית. שיעור ההיעדרות המתוקנן עבור כל ענף הוא סכום ה"שארית" הענפית (השיעור שאינו מוסבר על ידי שני המשתנים הדמוגרפיים) והממוצע בכלל המשק; ניתן לפרשו באופן גם כשיעור ההיעדרות הצפוי לו כל הענפים היו זהים מבחינת המשתנים הדמוגרפיים שנבחנו.

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

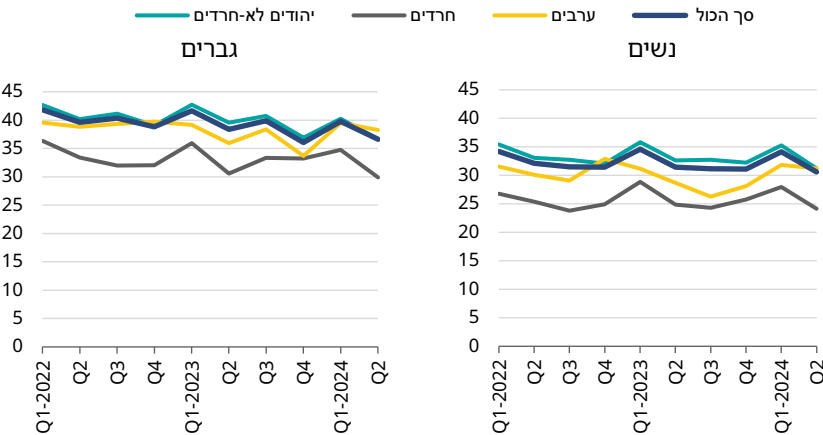
תרשים נ'1. שיעור השינוי בממוצע שעות העבודה לעובד, בניכוי עונתיות, מדינות OECD נבחרות, 2019/2005-2024/2005

הערות: ממוצע שעות העבודה לעובד מוגדר כסך שעות העבודה חלקי סך העובדים בכל המדינות למעט בלגיה (ממוצע שעות עבודה לשכירים), קוריאה הדרומית (שעות עבודה ממוצעות בדרך כלל למועסק), ניו-זילנד (סך השעות בתשלום חלקי סך המשרות מלאות) וארה"ב (ממוצע שעות עבודה שבועיות בדרך כלל חלקי ממוצע השכר השבועי לשכירים).

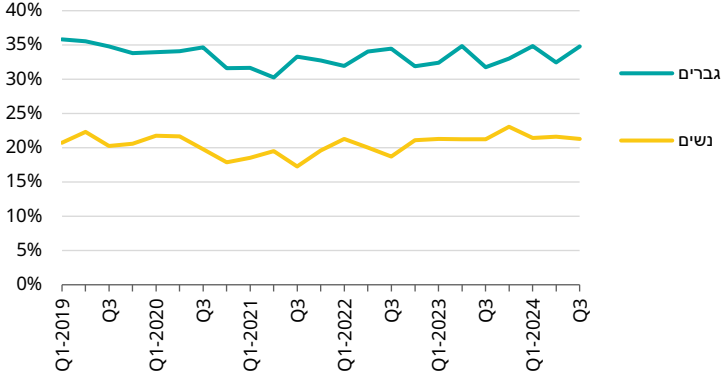
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: OECD

תרשים נ'2. שעות עבודה שבועיות בפועל בקרב בני ובנות 25-66, לפי מגזר

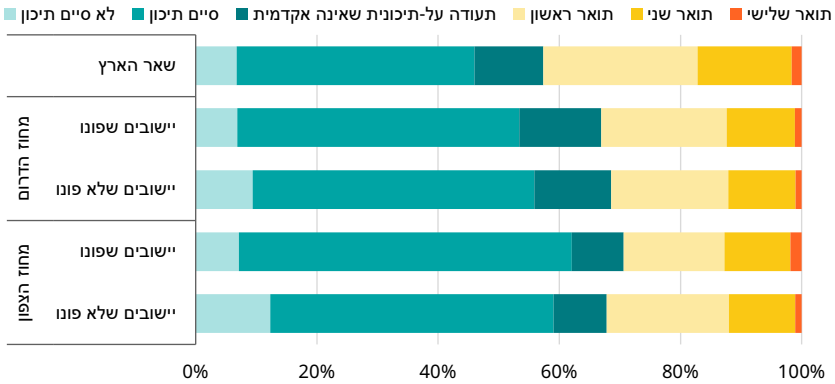
מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

תרשים נ'3. שיעורי התעסוקה בקרב בני ובנות 67-74

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס

תרשים נ'4. השכלת עובדים, לפי יישוב ומחוז מגורים, הרבעון האחרון של 2022 עד הרבעון השלישי של 2023

מקור: מיכאל דבאוי, גיל אפשטיין ואבי וייס, מרכז טאוב | נתונים: הלמ"ס